

KONTAKTY

zová, M. (eds.): From Governing to Governance Reconsidered. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2013, 97 s.

Macko, J., Baláž, M., Stollárová, N. (eds.): Nové poznatky o stave životného prostredia. Zborník referátov z Týždňa vedy a techniky. Ružomberok, 24. – 28. 11. 2008. Ružomberok: Edičné stredisko PF Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2009, 117 s.

Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholica Ružomberok, 2014, 13, 3, 137 s.

Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholica Ružomberok, 2015, 14, 4, 154 s.

Tomčíková, I.: Štruktúra riečnej krajiny Smrečianky. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2011, 155 s.

prof. RNDr. Mária Kozová, CSc.,
maria.kozova@ku.sk

Ústav transdisciplinárnych štúdií v životnom prostredí Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

Ing. Dana Blahútová, PhD.,

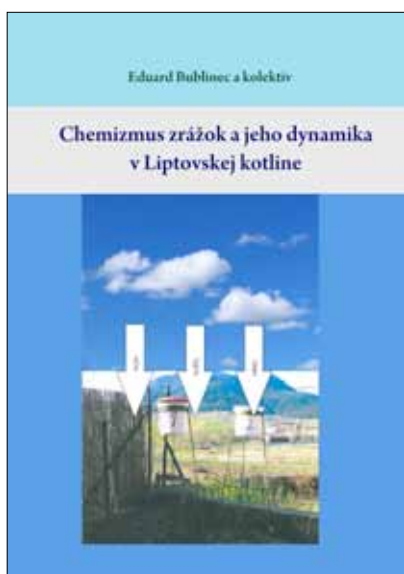
dana.blahutova@ku.sk

Katedra biológie a ekológie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

RNDr. Ivana Tomčíková, PhD.,

ivana.tomcikova@ku.sk

Katedra geografie Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

TRIBÚNA

Ako vnímajú časopis Životné prostredie jeho členovia redakčnej rady?

V prvom rade chcem oceniť skutočnosť, že *Životné prostredie* s pôvodným podtitulom *Revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia* (dnes *Revue pre teóriu a starostlivosť o životné prostredie*) vychádza nepretržite už 50 rokov. Patrí za to vďaka a uznanie všetkým, ktorí a ktoré sa o to zaslúžili. Unikátne miesto v histórii časopisu pritom zohráva profesor Milan Ružička. Mám to šťastie, že

môžem sledovať vývoj tohto periodika od jeho začiatkov. Hneď prvá redakčná rada na čele s profesorom Emilom Bellušom predstavovala skutočne interdisciplinárne zoskupenie osobností činných v rôznych oblastiach ochrany a tvorby životného prostredia. A táto skutočnosť, rôznorodosť tém, zostavovateľov, autorov a pohľadov charakterizuje celé polstoročie v dejinách toh-

to časopisu. Zdá sa mi, že celý čas tu tak trochu medzi sebou zápasia dve filozofie. Veľmi zjednodušene by som to charakterizoval ako súboj rýdzo vedeckého a vedecko-esejistického prístupu. Dosaď bol tento zápas skôr produktívny ako kontraproduktívny, ale eskalácia netolerantne scientometrických prístupov k hodnoteniu vedeckej produkcie môže spôsobiť, že ten prvý prístup dlhodobo vytesní ten druhý. Skrátka na to, aby sme prilákali kvalitných autorov, budeme im musieť ponúknuť časopis zaradený v niektorej z rešpektovaných databáz. V takýchto časopisoch sa zväč-

ša nie veľmi darí esejistike. A tak to, čo *Životnému prostrediu* dodávalo od prvej chvíle punc originality a nenahraditeľnosti, bude vytlačené na okraj (a v horšom prípade za okraj). Pritom dnes vychádza o životnom prostredí a rôznych jeho aspektoch celý rad odborných a vedeckých časopisov, ale iba jedna skutočne prierezová revue *Životné prostredie*. Je to šalamúnska otázka, ktorá, ak sa nemá skončiť Sofiinou voľbou, bude si vyžadovať aj šalamúnsku odpoveď. Viem si predstaviť, že by sa náš časopis mohol za splnenia istých podmienok stať súčasťou napr. SCOPUS-u, a pritom nestratiť punc vedecko-esejistickej revue. Lebo práve takéto médium potrebujeme dnes viac, ako seba lepší rýdzo vedecký časopis, ktorý bude čítať pár zasvätených.

prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc.
Geografický ústav SAV, Bratislava

* * *

Ja som začal sledovať časopis *Životné prostredie* veľmi intenzívne začiatkom 90. rokov. V tom čase verejnosť intenzívne vnímala negatívny vplyv priemyslu na životné prostredie, ale mne sa zdalo, že práve tento časopis neodráža tieto skutočnosti. Bolo tam vždy maximum článkov z „krajinnej ekológie“ a „kultúrneho dedičstva“. Ak si dobre pamätám, tak som tento pohľad diskutoval s prof. Supukom, ale podľa neho časopis prinášal dosť aj z tej priemyselnej sféry.

Súčasný trend na vysokých školách nepraje takýmto časopisom. Tým, že nie je vedený v nejakej databáze, pedagógovia stratili o neho záujem. Preto ho ani svojim študentom a diplomantom nezahŕňajú do literárnych podkladov, z ktorých by mali čerpať.

prof. Mgr. Juraj Ladomerský, CSc.
Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

* * *

Časopis *Životné prostredie* je pre mňa periodikom, s ktorým sa stretávam viac ako štyridsať rokov. Prvé stretnutia sa spájali so štúdiom sociálnych a ekonomických aspektov problémov životného prostredia na území Bratislavy v rámci prípravy diplomovej, rigoróznej a neskôr dizertačnej práce. Časopis poskytoval široké spektrum príspevkov – od filozoficky a metodologicky ladených až po výsledky empiricky orientovaných výskumov jednotlivých zložiek životného prostredia, ale aj životného prostredia ako zložito štruktúrovaného systému. Neskôr som časopis vnímal ako zaujímavý zdroj a inšpiráciu na vedecko-výskumnú a pedagogickú činnosť. Najmä som sa zaujímal o problémy publikované v monotematických číslach, ktoré boli relevantné z hľadiska mojich odborných záujmov. Ostatné štvrtstoročie vnímam časopis cez prizmu skúseností autora príspevkov, recenzenta článkov a zostavovateľa niekoľkých monotematických čísel časopisu.

V období pred politickými zmenami bol časopis aj zdrojom viacerých informácií, ktoré neboli bežne dostupné z domácich zdrojov alebo zdrojov publikovaných v (bývalých socialistických) krajinách strednej a východnej Európy. Po spoločensko-politických zmenách od začiatku 90. rokov sa časopis *Životné prostredie* stáva zaujímavým zdrojom informácií o oblastiach, ktoré sa vďaka novej politickej, ekonomickej a sociálnej situácii v Česku a na Slovensku intenzívne rozvíjajú – environmentálna politika, environmentálny manažment, informácie o životnom prostredí, medzinárodná spolupráca v životnom prostredí (najmä v rámci EU). Inšpirujúce sú na stránkach časopisu aj environmentálne orientované témy, ktoré sa ako nové objavujú vo viacerých oblastiach vedecko-výskumnej činnosti a sú na jednej strane vyvolané pokrokom vedeckého poznania, na druhej strane ovplyvnené dynamickým vývojom

spoločnosti, integračnými a globalizačnými procesmi.

prof. RNDr. Vladimír Ira, CSc.
Geografický ústav SAV, Bratislava

* * *

Mám-li odpovedieť na Vašu otázku, musím se priznať, že časopis *Životné prostredie* nedokážu hodnotiť vecne a objektívne, ale emocionálne. Mám jej rád a rád se setkávám s lidmi, kteří se o něj starají.

doc. Ing. Jan Těšitel, CSc.
Jihočeská univerzita,
České Budějovice

* * *

Pre mňa je to ťažká otázka. Myslí si, že časopis *Životné prostredie* bol vždy zaujímavý, progresívny, prinášal nové ucelené poznatky na danú tému a čitateľ získal dobrý prehľad k danej problematike. Veľmi to oceňujem. Samozrejme, reflektuje na nové techniky, čo sa odráža aj na stále lepšej kvalite časopisu.

doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD.
Ústav krajinnej ekológie SAV,
Bratislava

* * *

Časopis *Životné prostredie* má dve dimenzie: a) ako zdroj poznatkov pre vzdelávací proces v príslušných študijných programoch na univerzite; b) ako priestor na publikovanie vedeckých a odborných poznatkov zo strany vedecko-pedagogických zamestnancov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity.

Časopis *Životné prostredie* je celých doterajších 50 rokov existencie nevyhnutnou súčasťou univerzitného knižničného fondu Slovenskej poľnohospodárskej knižnice v Nitre. Nájdeme ho tiež aj v samostatných knižniciach katedrií, ktorých študijné programy a výskum

sú úzko prepojené s vednou oblasťou ekológie a environmentalistiky. V časopise publikované príspevky tvoria obsahovo vhodnú a vedecko-odborne kvalitnú databázu poznatkov, ktoré sú využívané v študentskej akademickej obci na štúdium, spracovávanie záverečných prác (bakalárske, diplomové, dizertačné), ale aj ako metodická a tematická inšpirácia pre vedecký výskum a následné prezentovanie vlastných výsledkov na študentských vedeckých konferenciách.

Druhé spektrum vzťahov medzi univerzitou a časopisom *Životné prostredie* tvoria autorské publikačné príspevky jej vedecko-pedagogických pracovníkov. Som už viac ako 30 rokov členom redakčnej rady tohto časopisu, kde je moja úprimná snaha odovzdať všetky poznatky a skúsenosti tak na udržanie, ako aj trvalé zvyšovanie kvality časopisu v prospech jeho čitateľov a užívateľov.

Moja práca je zameraná na aktívnu komunikáciu s vedeckou komunitou na získavanie autorov na spracovanie kvalitných príspevkov. Pomerne vysoký podiel príspevkov je od autorov z pracovísk Slovenskej poľnohospodárskej univerzity, za čo im vyslovujem úprimné poďakovanie. Osobitne oceňujem systém spracovávania jednotlivých čísel časopisu na princípe tematických „monotém“, nosných príspevkov. Je to cesta tvorby kompaktných celkov takmer na úrovni monografií, ktoré sú veľmi užitočné pre užívateľov – čitateľov. Mnohé tematické edície vznikli pod mojím gestorstvom, resp. spolugesorstvom. Taktiež mnohé tematické celky sú bezprostredne užitočné vo vzdelávacom procese na univerzite (a jej fakultách) v akreditovaných študijných programoch. Z monotém, ktoré sú výsostne a všestranne efektívne vo vzťahu k univerzite, uvediem aspoň niektoré: voda, klíma vrátane globálnych zmien, odpadové hospodárstvo, cudzorodé látky, udržateľný rozvoj a Agenda 21, rozvoj mesta, budúcnosť vi-

dieka, biodiverzita, invázne organizmy, ekosystémové služby, historické parky, kultúrna krajina, kultúrne dedičstvo, obytná krajina, vinohradníctvo a vinárstvo, poľnohospodárstvo, plánovanie v krajine (EIA, ÚSES, LANDEP, územný plán a pod.), ochrana prírody a celý rad ďalších. Vo vzdelávacom procese oceňujem dostupnosť časopisu a jeho plnotextových príspevkov cez on-line systém na webovej stránke majiteľa časopisu.

V mene študentov, vedecko-pedagogických pracovníkov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre i v mene svojom vyslovujem úprimné poďakovanie za všetku doteraz odvedenú prácu a spoluprácu celému redakčnému tímu časopisu *Životné prostredie*. Do ďalšieho obdobia želim časopisu trvalú životaschopnosť, progresívny trend kvalitatívneho rozvoja, kvalitné vedecké príspevky od autorov a vysoký záujem zo strany čitateľov a užívateľov.

Dr. h. c. prof. Ján Supuka, DrSc.
Slovenská poľnohospodárska
univerzita, Nitra

* * *

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, si materiál!

Počas mojej vedeckej a pedagogickej praxe som sa neustále usiloval vysvetliť podstatu (v súčasnosti už) frázovitého, často aj pejoratívne používaného pojmu **životné prostredie** ako *prostredie života* (cítite ten rozdiel?), ako materiálnu entitu priestoru a hmoty, ktorá je jednoducho prítomná všade a stále bez ohľadu na jeho stav a nezávisle od nás. Bežne sa však na všetkých úrovniach (chvalabohu!?) hovorí len o jednom aspekte *prostredia života* – o jeho stave – a to najmä vtedy, keď je ten stav z nášho pohľadu zlý. Samozrejme, pobúrenie je na mieste, niekto za to môže! Kto asi? No predsa ten, kto **životné prostredie** „vyrába“ (ako nejakú vec), a to je ministerstvo a úrady Životného Prostredia, však oni sú na to

kompetentní zo zákona, no nie? Tak ako pôdohospodárstvo „vyrába“ potraviny, Životné Prostredie vyrába **životné prostredie**. Takto sa *prostredie života* zo svojej prírodnomateriálnej podstaty zmaterializovalo vo verejnej mienke ako Životné Prostredie, ako inštitúcia, úrad, vec. Bežne počujeme, že idem na Životné Prostredie, že na Životnom Prostredí ma nahnevali (alebo ešte horšie)... Ale nadávame takto, povedzme, aj na majiteľov energetických podnikov a chemických tovární, na... (čitateľ môže rad dopĺňovať priebežne)? A kedy sme nadávali naposledy na seba?

Takáto nahnevanosť nie je vždy od vecí! Nakoľko k takémuto stavu a k zľudoveniu **životného prostredia** dopomohol náš časopis?

V našom časopise *prostredie života* opisujeme pekných – už jubilejných – pár rôčkov zo všetkých stránok. Aj ako hmotu, aj ako jej stav, aj ako podmienku nášho života, ako krásu okolo nás, ale aj ako hrozbu pre život spoločnosti. Dotkli sme sa aj – a to nie raz, ani dvakrát, pochvalne aj kriticky – úradov Životného Prostredia, programových vyhlásení vlády, ale aj programov vedy, výskumu a výučby. Takisto sme sa mohli dočítať aj o „výrobcoch“ **životného prostredia**, teda o tých, ktorí naozaj spôsobujú taký stav *prostredia* okolo nás, že nám to z času na čas – žiaľ, naozaj len z času na čas – všetkým zapne, že máme nejaké *prostredie života*, že sa nám nejako jeho stav nezdá a že by bolo načim trochu ponadať aj na „výrobcov“, aj na Životné Prostredie – teda na jeho zákonom určených ochrancov.

Náš časopis poskytoval vedomosti k porozumeniu problémov, nabádal k činom, možno aj sám ponadával – ale vždy odborne, inteligentne.

Časopis vždy hájil *prostredie života* dobre, za to patrí vďaka všetkým, jeho zakladateľom, tvorcom, autorom, realizátorom aj distribútorom. Vždy mi bolo trochu ľúto – a v poslednom období zvlášť – keď

pri oficiálnych hodnoteniach jednotlivcov aj ústavov sa berie tvorba v našom časopise ako nie celkom vážna, že je „len“ po slovensky, skoro ako podradná záležitosť. Zlatým teľaťom sú citačné databázy, impakty. Ja s takýmto názorom jednoducho hlboko nesúhlasím! Zodpovedne môžem prehlásiť, že naši študenti, absolventi, spolupracovníci, ktorí sú, mimochodom, dnes aj v budúcnosti predurčení reálne sa starať práve o hmotnú podstatu *prostredia života*, sa naučia z nášho časopisu viac a *up-to-date* ako z výrazne zostručnených správ o hlbokých výsledkoch vedeckých experimentov starých už pár rokov (to je priebeh od získania výsledkov po publikáciu v impaktovaných časopisoch), a to ešte v cudzom jazyku. Tým som nechcel, samozrejme, povedať, že publikácie v cudzom jazyku a v medzinárodných časopisoch nemajú svoj význam a hodnotu, len veľmi výrazne podčiarkujem, že pre starostlivosť o reálne *prostredie života* tu a dnes – nie o imaginárny globálny pojem **životné prostredie**, „environment“ – má náš časopis porovnateľný, ak nie... (čitateľ doplní porovnávaciu hodnotu podľa uváženia) význam ako akýkoľvek iný, označovaný. Ako návod na hodnotenie by som parafrázoval všeobecne známe heslo ako otázku: kto lepšie učí „globálne myslieť a lokálne konať“ – to je ideál – alebo globálne myslieť a nekonať, lokálne konať a nemyslieť, nebodaj lokálne myslieť a globálne konať? Problém je však, ako o primeranom riešení tejto otázky presvedčiť kompetentných!

Napriek všetkým okolnostiam a pre blaho *prostredia života* si ale osobne myslím, že je omnoho dôležitejšie presvedčiť dnešných a budúcných autorov, aby sa do nášho časopisu písať nebáli, *prostredie života* to ocení, aj keď sa „úradu“ oceňovania zatiaľ zdráhajú. Jeden z nich však (aspoň ten jeden?) s väčším-menším presvedčením a elánom význam časopisu uznáva dlhodobo (dúfajme, aj do budúcnosti) a časopis podporuje aj hmotne. Vďaka!

No a nakoniec by som si želal, aby **životné prostredie** dospelo ešte k jednej materializácii vo verejnosti tak, ako takáto materializácia nastala vo mne a verím, že aj v stovkách ďalších odborníkov: keď je alebo bude zle, idem si pozrieť (zaobstarať, kúpiť...) **ŽIVOTNÉ PROSTREDIE**, ak je možné, všetky čísla.

Želám veľa čitateľov!

P. S. pre čitateľov:

Na dôkaz, že **ŽIVOTNÉ PROSTREDIE** je naozaj vedeckým časopisom, aj k tejto eseji pripájam „vedeckú“ legendu: **bold** – životné prostredie ako imaginárny pojem, *kurzíva* – životné prostredie ako priestorovo-materiálna entita, Veľké Začiatkové Písmená – životné prostredie ako úrad, inštitúcia, **KAPITÁLKY** – životné prostredie ako náš časopis.

Dr. h. c. prof. RNDr. László Miklós, DrSc.

**Ústav krajinnej ekológie SAV,
Bratislava a Technická univerzita,
Zvolen**

* * *

Keď časopis uzrel svetlo nášho environmentu a vizionársky predstihol svoju dobu, sa nám, maturantom a univerzitným študentom, len sporadicky dostával do rúk spravidla na upozornenie našich profesorov. Evidentne a permanentne však bol v ich pozornosti, a tým aj v našej. V období, keď som radikálne reorganizoval a staval koncepcne, právne a ekonomicky na nohy štátnu ochranu prírody, *Životné prostredie* sa stalo mojím nerozlučným pomocníkom. Každé nové číslo výrazne prispelo k rozširovaniu môjho obzoru a k prerodu z geografa a ochrancu prírody na environmentalistu. Časopis mi neraz dodával duševnú silu a prehľboval presvedčenie, že všetok ten vyšší štyridsaťročný boj za presadzovanie myšlienok environmentalizmu a environmentalistiky do strategických, právnych, ekonomických, organizačných a výchovných nástro-

jov, do bežného života na Slovensku nebol márný, ostáva nevyhnutnou a jedinou perspektívou, ktorá nemá alternatívu. Vždy, keď ma prepadala beznádej a prichádzali na scénu rôzni spiatočníci a tmári, ktorí v honbe za mocou a mamonou šmahom ruky a svojimi rozhodnutiami dokázali ničiť výsledky dlhoročných snažení, marginalizovať a potlačiť starostlivosť o životné prostredie znovu do úzadia, začítal som sa v niektorom náhodne vybranom čísle časopisu do príspevkov múdrejších ľudí, a posilnil tak vedomie, že nie som osamelý, ako aj vlastné presvedčenie a odhodlanie, že to, čo robím, má a bude mať zmysel. Dnes asi patrí k málu tých, ktorí držali v ruke a začítali sa do každého čísla *Životného prostredia*. Zaobstaral som si aj všetky chýbajúce ročníky počnúc prvým číslom z roku 1967. Úžasné! V mojom haličskom „Environkabinete“ všetky spolu tvoria úctyhodný vyše metrový štós. Občas siahnem do jeho spodnejších častí, k svedkom environmentálnej histórie, a zisťujem, že mnohé myšlienky a názory spred desiatok rokov ostali živé – aktuálne, neprekonané a, žiaľ, aj dodnes ešte spoločensky nepochopené. A tak neostáva nič iné, len veriť, že raz sa stanú smerovníkom nášho života a existencie, a zároveň poďakovať všetkým, ktorí nás prostredníctvom časopisu o ne obohatili a nenechali si ich len pre seba. Možno ani netušia, aký veľký vplyv mali za tých 50 rokov na rozvoj environmentalizmu a environmentalistiky – starostlivosti o životné prostredie – u nás a dúfajme, že budú mať stále viac a viac. Environment nás nepotrebuje, ale my sa bez neho nezaobídeme. Sme len jeho výtvorom a súčasťou. Aby sme to v skromnosti pochopili, k tomu slúži a snáď ešte ďalšie desaťročia bude slúžiť časopis *Životné prostredie*. Vivat!

RNDr. Jozef Klinda
bývalý dlhoročný generálny
riaditeľ sekcie environmentálnej
politiky, práva a organizácie
Ministerstva životného prostredia SR